
ЕКОЛОГІЧНІ ПРОЄКТИ ЯК МЕТОД ФОРМУВАННЯ СВІДОМОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ У ШКОЛЯРІВ ДОНЕЧЧИНИ

Череватенко Т. С.

The painful point of Donetsk region is the problem of solid waste management. The solution to this problem is to change the environmental outlook of the population. We consider the project activity of environmental issues to be a method of achieving this goal. This article describes the implementation of environmental projects in Slovyansk Secondary School № 19. The proposed developments are aimed not only at shaping the consciousness of Sustainable Development, but also at developing the skills of active citizenship.

Key words: *Sustainable development, active citizenship, solid waste sorting, environmental project, school project.*

Несприятлива екологічна ситуація – це одна з найбільш больових точок Донецького краю. Серед тих екологічних проблем, які під силу вирішувати особисто кожному громадянину, – сортування твердих побутових відходів. Пріоритетним напрямом роботи з цієї проблеми є зміна свідомості на користь екологічної, яка повинна формуватися зі шкільної парти. Не менш важливою є трансформація світогляду дорослих, діяльність яких є прикладом для наступного покоління.

Нагадаємо, що екологічна безпека та сталий розвиток – одна з чотирьох наскрізних змістовних ліній сучасної освіти. Отже, в Слов'янській ЗОШ I–II ступенів № 19 розроблено та проведено значний пласт заходів екологічної тематики, в яких учням надається можливість не тільки здобути екологічну грамотність, а й відчувати себе причетними до майбутнього свого міста, регіону та країни, сформувати навички активного громадянства. Ці заходи охоплюють не тільки учнів школи, а й вчителів, а також жителів мікрорайону.

Далі будуть наведені матеріали проєктів, які були реалізовані у школі протягом останніх двох років: проєкти «Зелені міста» та «Схід сортує».

Проєкт «Зелені міста» як проєкт виховної роботи для учнів 6–8 класів

Мета проєкту – звернути увагу дітей на способи реалізації положень Стратегії сталого розвитку в країнах світу; показати, що існують люди, спільноти, міста і навіть цілі країни, що міркують та діють, випереджаючи сучасний світ на цілі десятиліття, впроваджуючи гармонійну модель взаємодії «людина–природа», за якої суспільство використовує природні ресурси у такий спосіб, щоб завдати найменшої шкоди природі та залишити нащадкам у спадок зелену, придатну для життя планету.

Цей проєкт виховує і надихає мислити та діяти екологічно, брати приклад з тих, хто дбає про майбутнє людства та природи. Великим здобутком стане, якщо діти втілять ці або аналогічні ідеї у своєму місті, країні.

Задачі:

1. Ознайомлення з європейським досвідом політики Сталого розвитку.

2. Дослідження актуальних екологічних проблем рідного міста. Екологічні челенджі.

3. Розробка класного проєкту «Наше зелене місто» та його впровадження.

Термін реалізації – 3 роки.

На момент закінчення 6-го класу було завершено перший етап – теоретичний, під час якого учні дізналися про Стратегію сталого розвитку та екологічну політику Зелених міст Європи. Продуктом цього етапу стала виставка плакатів «Зелені міста Європи».

План роботи на 1 рік проєкту:

1. Ознайомити клас із критеріями Індексу Зелених Міст, розповісти про досвід світових міст із досвідом значних позитивних екологічних змін.

Індекс Зелених міст (Green City Index) розроблено британським дослідницьким центром The Economist Intelligence Unit за підтримки компанії Siemens).

Основні критерії: викиди вуглецю, енергоспоживання, будівлі, транспорт, вода, якість повітря, відходи та землекористування, екологічна політика. Разом 30 індивідуальних показників сталості, використання води та електроенергії на душу населення, рівень переробки відходів, використання громадського транспорту, цілі зі зниження викидів вуглекислого газу, стандарти енергоефективності для будівель, підтримка заходів із охорони навколишнього середовища тощо [5].

2. Ознайомити учнів з рейтингом Зелених міст Європи, роздати практичні завдання з підготовки матеріалів про «зелений досвід» Зелених міст.

У ньому може взяти участь будь-яке місто з населенням від 200 тис. жителів до міст-мільйонників. Ось список переможців цієї номінації [5]:

2010	Стокгольм (Швеція)
2011	Гамбург (Німеччина)
2012	Віторія Гастейз (Іспанія)
2013	Нант (Франція)
2014	Копенгаген (Данія)
2015	Бристоль (Велика Британія)
2016	Любляна (Словенія)
2017	Ессен (Німеччина)
2018	Неймеген (Нідерланди)
2019	Осло (Норвегія)

3. Створення учнями плакатів про кожне Зелене місто та їхня презентація на класних годинах.

4. Презентація серії плакатів «Зелені міста Європи» на шкільному рівні в рамках Тижня Географії та біології.

Рис. 1 – Презентація плакатів «Зелені міста»

На сьогодні триває робота над другим етапом проєкту – «Екологічні челенджі»:

- тестування «Скільки планет мені потрібно для життя?» (мій екологічний слід);
- створення екологічної агіт-бригади з питань енергозбереження;
- розробка плакату «Збережемо тепло і світло»;
- зимова акція «Нагодуй птахів»;
- акція до Дня Землі (відмова від електроструму на одну годину);
- відвідання місцевих природоохоронних об'єктів;
- складання маніфесту «Мoje чисте місто».

Рис. 2 – Виступ екологічної агіт-бригади перед учнями молодших класів

Проект «Схід сортує» (керівник – Т. С. Череватенко)

Мета: привернути увагу учнів до проблеми правильного поводження із твердими побутовими відходами в рамках реалізації наскрізної змістовної лінії «Екологічна безпека та Сталий розвиток».

Задачі:

- поінформувати учнів про загрози та наслідки несвідомого поводження з побутовими відходами;
- надати теоретичну інформацію про законодавчу базу про роздільний збір сміття;
- надати вичерпну інформацію щодо правильного поводження з твердими побутовими відходами, зокрема з особливо небезпечними відходами;
- провести тренінгові вправи щодо підготовки сміття до роздільного збору;
- розвинути екологічну свідомість та громадську ініціативу;
- надати можливість практично здійснювати роздільний збір сміття.

Етапи проекту:

1. Теоретичний:

- відвідання тренінгів досвідчених еко-активістів;
- проведення тренінгів «Вчимося бути еко-відповідальними» та «Поводження з небезпечними відходами» серед учнів та вчителів [5].

Рис. 3 – Тренінг «Вчимося бути еко-відповідальними» [2, С. 142–148]

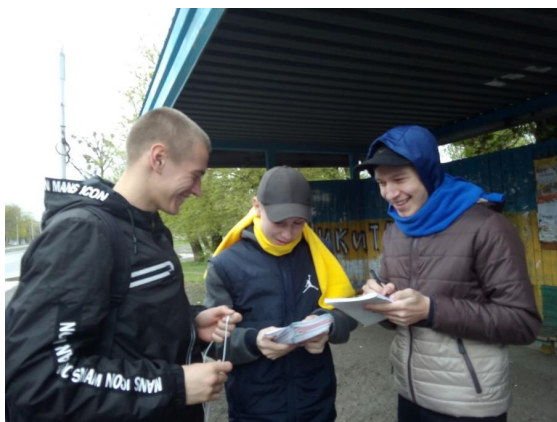
2. Практичний:

- проведення акцій «Здай батарейку – збережи природу» та «Здай макулатуру» [1];

Рис. 4, 5 – Встановлення контейнерів для збору макулатури [4]

- створення відео «9 речей, які я можу щодня робити для нашої планети»;
- участь у конкурсі «Стоп-сміття»;
- проведення соціопитування жителів мікрорайону та інформування з питання сортування сміття [4].

Рис. 6 – Розробка лепбуку «Сортуй правильно» (у процесі)

Отже, проєктна діяльність екологічного напрямку не тільки формує екологічний світогляд в учнів, а й навички активного громадянства. Активна й екологічно свідома молодь – запорука успішного розвитку Донеччини.

Джерела та література

1. Всесвітній день охорони довкілля: акція «Здай лампу – збережи природу». *Екологічний вісник*. 2015, травень–червень. Київ: Всеукраїнська екологічна ліга ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації». С. 32.

2. Життєві навички для активного громадянства: практикум для учнівської молоді підліткового віку. Київ, 2018. 164 с.
3. Пазиніч М. Збалансований розвиток міст: досвід США. *Екологічний вісник*. 2015, травень–червень. Київ: Всеукраїнська екологічна ліга ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації». С. 11–12.
4. Схід сортує / ГО «Добра Воля», EcoLanding.
5. Environment. European Green Capital. URL: <https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/> (дата звернення: 03.03.2020).

ВИКОРИСТАННЯ КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

Бондарук В. І.

Виховання справжнього громадянина передбачає формування у молоді любові до своєї рідної землі, до рідного краю, до Батьківщини. Саме такі якості характеризують людину-патріота, яка демонструє відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури, особливе емоційне переживання своєї приналежності до країни, до рідної мови, історії, традицій. Як зазначено у Листі МОН України від 16.08.2019 р., національно патріотичне виховання є складовою частиною освітнього процесу. Отже, головне завдання – «виховувати дітей у дусі патріотизму, глибокого розуміння історії свого народу, національної ідентичності, самобутності» [7]. Необхідно все зробити, щоб слова «Україна», «патріотизм» сприймалися дітьми «не лише розумом, ай серцем» [7].

Учитель історії має унікальну можливість, щоб реалізувати завдання національно-патріотичного виховання. Адже саме під час цих уроків діти ознайомлюються з героїчним минулим українського народу, трагічними та водночас славними сторінками української історії, надбаннями української культури.

Дуже велике значення має історія вивчення рідного краю. Наш край Приазов'я... Чудовий, прекрасний край! Він багатий на хліб, метали, виноград, рибу, степові квіти. Землі краю омивають срібні хвилі Азовського моря, найтеплішого та найлагіднішого у світі. Край має давню історію. Про це свідчать багато досліджень. Зокрема, В. Ф. Клименко та В. І. Цимбал зазначають, що уже в період новокам'яного віку тут були поселення. Про це свідчать розкопки Маріупольського могильника в 1930 р. [1, с. 15]. Також автори зазначають, що з кінця IX до початку XIII ст. на території Донецької області панували різні кочівники: печеніги, торки, половці [1, с. 31]. Цікаві факти про давнє минуле Донбасу як історичного регіону України розповідає сучасний науковець Т. Чухліб [6].

Про ці та інші факти рідної історії учні дізнаються на уроках з краєзнавства. Потрібно використовувати різні методи роботи. Це робота з додатковою літера-